

УДК 001.895: 37.037-053.5

ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ У ФІЗИЧНОМУ ВИХОВАННІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Наталія ПАВЛОВА

Анотація. В даній статті дано обґрунтування найбільш актуальних проблем у фізичному вихованні молодших школярів. Вказані напрями і шляхи їх рішення.

Ключові слова: цінності фізичної культури, фізичний потенціал молодших школярів, сенситивні періоди у розвитку й становленні молодших школярів, організаційно-методичні положення у фізкультурній освіті дітей молодшого шкільного віку.

Постановка проблеми. Велику частину потенціалу українського суспільства першої половини ХХІ століття складатимуть сьогоднішні діти молодшого шкільного віку. Саме їм належить вирішувати складні соціально-економічні, морально-етичні, національні і інші проблеми, які в даний час хвилюють громадськість України.

Зміни, що відбулися в політичному устрої країни, зажадали серйозних реформ в системі і змісті діяльності освітніх інститутів, зокрема, а може бути і в першу чергу, для дітей молодшого шкільного віку.

Стають звичними тривожні дані про системне погіршення стану здоров'я, зниження рівня фізичної і рухової підготовленості дітей молодшого шкільного віку.

У переліку причин, що визначають, на думку багатьох учених [1; 3], ситуацію, що склалася, називають зниження загального рівня життя і соціальної захищеності населення України, порушення екології місця існування, недосконалість системи медичного обслуговування, недостатнє фінансування освітніх установ і багато інших.

В той же час теза про пріоритетність заходів, пов'язаних з охороною здоров'я дитини, підвищенням його функціональних можливостей, рівнем фізичної і рухової підготовленості, є таким, що веде у всіх програмах навчання і виховання в дитячих дошкільних установах.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Відомо, що багато передпатологічних станів дітей можна профілакувати засобами фізичного виховання, і в зв'язку з цим фахівці вважають, що дана система функціонує недостатньо ефективно.

Вирішення соціально-педагогічних завдань фізичного виховання зводиться до процесу формування життєвої філософії людини: переконаності та потрібнісно-діяльнісного відношення до освоєння цінностей фізичної культури.

Реалізація цього процесу в початковій школі пов'язана з урахуванням особливостей інтересів молодшого школяра і характером їх мотивації.

Дослідження учених [4, 5] дозволили отримати дані про перевагу для дітей тих або інших видів навчально-виховної діяльності. Були виявлені чітко виражені і близькі за змістом інтереси як у хлопчиків, так і у дівчаток до рухової активності.

Проте у міру дорослішання дітей відбувається поступова диференціація в динаміці інтересів. Причому заняття фізичними вправами набувають всього більшого значення.

В даний час в дослідженнях більшості сучасних учених утвердились уявлення про фізичне виховання як про процес управління індивідуальним розвитком здібностей і властивостей людини, необхідних йому у сфері рухової діяльності.

У загальній структурі фізкультурного виховання руховий компонент грає головну роль в розвитку фізичного потенціалу людини, формуванні його життєво важливих умінь і навиків.

Вищеперелічені наукові факти дозволяють зробити вивід в контексті проблеми фізичної і рухової підготовки молодших школярів про сенситивності всього вікового

діапазону від 8 до 10 років. При цьому встановлено, що на процес формування основних рухів істотний вплив роблять у хлопчиків такі фізичні якості, як сила і швидкість, а у дівчаток – швидкість.

Неодмінна умова підвищення об'єктивності наукових досліджень – постійне вдосконалення методологічних основ теорії тестування.

В ході багатократних обстежень дітей сформульовані нові організаційно-методичні положення, що вносять, на нашу думку, доповнення в існуючу теорію тестування.

До основних організаційно-методичних особливостей педагогічного контролю фізичної підготовленості дітей молодшого шкільного віку, встановлених дослідженнями [5, 6], відносяться:

- a) необхідність попереднього навчання техніці деяких контрольних вправ;
- b) формування у дітей мотивів до досягнення найвищих результатів в тестах, особливо в контрольних вправах, пов'язаних з проявами максимальних або тривалих зусиль;
- c) розширення в розумних межах комплексів тестів з метою підвищення надійності оцінки фізичної підготовленості молодших школярів;
- d) переважне використання інтегральних і сумарних показників як найбільш інформативних і об'єктивних характеристик фізичної підготовленості дітей 8-10 років.

Істотний вплив на ефективність діяльності будь-якої системи суспільства надає наявність кваліфікованих кадрів.

Необхідність ухвалювати нові рішення по питаннях структури і змісту суспільної освіти багато в чому обумовлена недоліками існуючої системи підготовки кадрів. Одним з недоліків є існуюча багаторічна практика підготовки кадрів у всіх підвідомчих освітніх установах переважно в рамках спеціальності “Фізичне виховання і спорт”.

Ситуація, що склалася, вимагає переосмислення процесу підготовки фахівців з фізичного виховання на основі підготовки документів, що регламентують нову структуру і зміст навчання професійних кадрів.

Аналіз різних програм навчання і виховання показує переконаність їх авторів у відсутності феномена статевого диморфізму у школярів молодшого віку. Про це свідчить ідентичне для хлопчиків і дівчаток зміст всіх розділів даних програм.

Мета, завдання і методи дослідження. В ході проведення аналізу літературних джерел і досліджень у фізичному вихованні молодших школярів **метою нашого дослідження** явилось теоретичне обґрунтування і експериментальне підтвердження шляхів удосконалення технологій у фізичному вихованні молодших школярів.

Завдання дослідження:

1. Здійснити аналіз досліджуваної проблеми у педагогічній теорії і практиці.
2. Розробити теоретичну модель фізичної культури учня молодшого шкільного віку.
3. Виявити шляхи удосконалення ефективності технологій у фізичному вихованні молодших школярів.

Методи дослідження:

1. вивчення та узагальнення передового педагогічного досвіду з проблем фізичного виховання молодших школярів;
2. аналіз навчальних програм, шкільної документації;
3. педагогічний експеримент.

Результати дослідження та їх обговорення.

Ситуація, що склалася в системі фізичного виховання дітей молодшого шкільного віку, викликала гостру потребу в її вдосконаленні, що дозволяє зменшити або повністю нейтралізувати вказані негативні тенденції.

Один з інноваційних напрямів в контексті вищевикладеного – розробка культурологічного аспекту фізичного виховання молодших школярів.

При обґрунтуванні його нами вирішувалися два основних науково-методичних завдання:

- a) розробка методики засвоєння дітьми фізкультурних знань і пов'язаних з ними умінь і навиків, складових основу інтелектуальних цінностей фізичної культури;
- b) формування певного світогляду, усвідомленого в рамках вікових можливостей відношення дитини до освоєння фізкультурних цінностей, розвитку його мотиваційно-потрібнісної сфери, що традиційно ідентифікується з соціально-психологічними завданнями виховання фізичної культури людини.

Запропонована технологічна схема навчання дітей, суть якої полягає в комплексності застосування методів представлення інформації, в основі якої лежать принципи наочності і обліку вікових особливостей розвитку психічних процесів молодших школярів.

Результати педагогічних експериментів підтвердили здатність дітей 8 – 10 років освоїти фізкультурні знання і пов'язані з ними уміння і навички, що дозволило нам рекомендувати включення освоєння інтелектуальних цінностей фізичної культури як одного з компонентів системи фізичного виховання дітей молодшого шкільного віку.

З урахуванням всіх вищеперелічених чинників, які враховувалися при розробці змісту і організації педагогічного експерименту, [5]. Була показана принципова можливість цілеспрямованого формування мотивів до занять фізичними вправами у дітей молодшого шкільного віку.

Природний дослідницький інтерес в процесі дозволу інтелектуальних і соціально-психологічних завдань фізичного виховання дітей 8-10 років викликав питання про співвідношення і взаємозв'язок цих двох процесів.

Результати кореляційного аналізу показують, що між рівнями освоєння фізкультурних знань і сформованості мотивів до занять фізичними вправами існує позитивна залежність, що досягає достовірного рівня в групах хлопчиків з 8-річного, а в групах дівчаток – з 10-річного віку.

Таким чином, одним з інноваційних напрямів, доповнюючих існуючу систему фізичного виховання дітей молодшого шкільного віку, є реалізація інтелектуальних і соціально-психологічних завдань, в сукупності складових культурологічний вектор даного процесу. Результати проведених нами досліджень дозволяють доповнити зміст існуючих програм навчання і виховання в початковій школі конкретними рекомендаціями по засвоєнню дітьми інтелектуальних цінностей фізичної культури і формуванню у них стійких стимулів до занять фізичними вправами.

Наступним інноваційним напрямом вдосконалення системи фізичного виховання дітей молодшого шкільного віку може бути об'єктивізація процесів розвитку фізичних якостей школяра на основі конкретних даних, що кількісно характеризують вікові особливості їх змін з використанням розробленої методики педагогічного контролю.

В ході обстежень молодших школярів і формуючих педагогічних експериментів була зроблена спроба виявлення вікових особливостей розвитку і на цій основі можливих засобів фізичного виховання для створення умов, що оптимізують формування психічних процесів дітей 8-10 років. Плануючи цей напрям наукових досліджень, ми орієнтувалися на затвердження в психологічній науці положення про те, що психічний розвиток індивіда в цілому, є результат оптимального поєднання рівня біологічної зрілості організму і рівня впливів середовища.

Як і за показниками фізичної і рухової підготовленості, абсолютні значення рівня розвитку психічних процесів підвищуються у міру дорослішання дітей. Але на цьому схожість тенденцій розвитку цих двох якісних характеристик дітей закінчується. У міру дорослішання дітей кількість психічних процесів, що достовірно розрізняються по рівнях розвитку між дітьми суміжних віків, зменшується.

Вивчення можливостей застосування засобів фізичного виховання для створення умов, що оптимізують розвиток психічних процесів, дозволяє говорити про ефективність педагогічної дії.

Так само, як і при вивченні фізичної і рухової підготовленості молодших школярів, встановлена близькість тенденції зміни психічних процесів в ході стихійного навчання і

виховання. Це дає підставу стверджувати, що необхідно розповсюдити дії принципу адекватності характеру і об'єму тренуючих дій ритму вікової динаміки потенціалу дітей і на методику формування їх психічних процесів.

Таким чином, ще одним інноваційним напрямом, доповнюючим змістовну основу системи фізичного виховання дітей молодшого шкільного віку, може бути застосування фізичних вправ для оптимізації умов розвитку психічних процесів.

Отримані експериментальні результати можуть дозволити ввести в програми навчання і виховання в початковій школі розділи, які пов'язані із застосуванням засобів фізичного виховання, для підвищення рівня психічного розвитку дітей 8-10 років.

Разом з тим в ході обстеження дітей виявлені відмінності між дівчатками і хлопчиками, наприклад:

- необхідність застосування різних контрольних вправ для оцінки однакових фізичних якостей;
- різний рівень взаємозв'язку між інтегральними і сумарними показниками фізичної підготовленості і сформованості основних рухів;
- різноманітні значення, що характеризують одні і ті ж рівні розвитку показників фізичної і рухової підготовленості;
- відмінності в ступені значущості фізичних якостей для формування основних рухів;
- неоднакові темпи приросту фізичних і психічних якостей у віковому діапазоні 8-10 років;
- відмінності в структурі мотивації до основних видів учбово-виховної діяльності.

Але в даному контексті поставленої проблеми можуть бути підстави для сумнівів.

Отже, ще одним можливим інноваційним напрямом вдосконалення фізичного виховання молодших школярів, що вимагає серйозних додаткових досліджень, є облік статевих особливостей дітей при розробці програмно-нормативних документів.

Висновок

Реалії актуального стану здоров'я, рівня фізичної і рухової підготовленості дітей значно відрізняються від планованих результатів, які декларуються в програмах навчання і виховання і численних нормативних документах, що регламентують діяльність колективів загальноосвітніх установ.

Але проте проблеми здоров'я і фізичної підготовки дітей молодшого шкільного віку ще повністю не вирішуються. Пошуки причин ситуації, що склалася, необхідно, мабуть, вести у сфері психології мислення дорослих, що працюють в системі шкільного виховання. Немає необхідності в скрупульозному аналізі для виявлення цих причин: багато хто з них лежить на поверхні.

Перспективи подальших досліджень. Запропоновані в даній статті інноваційні напрями вдосконалення існуючої системи фізкультурного виховання дітей молодшого шкільного віку, природно, не вичерпують проблеми. Проте отримані експериментальні дані свідчать про можливість вже в даний час значно підвищити ефективність даного процесу.

Список літератури

1. *Бальсевич В.К.* Интеллектуальный вектор физической культуры человека (к проблеме развития физкультурного знания) // Теория и практика физической культуры. 1991, № 7. – С. 2
2. *Бальсевич В.К.* Физическая культура для всех и для каждого. – М.: ФиС, 1988.
3. *Визитей Н.Н.* Образ жизни, спорт, личность / Отв. ред. В.И. Столяров. – Кишинев: Штиинца, 1980. – С. 2-9

4. Лубышева Л.И. Концепция формирования физической культуры человека. – М.: ГЦИФК, 1992.

5. Лубышева Л.И. Современный ценностный потенциал физической культуры и спорта и пути его освоения обществом и личностью // Теория и практика физической культуры. 1997: № 6.

ИННОВАЦИОННЫЕ ТЕХНОЛОГИИ В ФИЗИЧЕСКОМ ВОСПИТАНИИ МЛАДШИХ ШКОЛЬНИКОВ

Наталья ПАВЛОВА

Аннотация. В данной статье дано обоснование наиболее актуальных проблем в физическом воспитании младших школьников. Указаны направления и пути их решения.

Ключевые слова: ценности физической культуры, физический потенциал младших школьников, чувствительные периоды в развитии и становлении младших школьников, организационно-методические положения в физкультурном образовании детей младшего школьного возраста.

INNOVATIVE TECHNOLOGIES IN PHYSICAL EDUCATION OF JUNIORS

Natalia PAVLOVA

Abstract. This article deals with the ground of most important issues of the day in physical education of juniors. Directions and ways of their solving are indicated.

Key words: values of physical culture, physical potential of juniors, sensitive periods, organization and method of positions in athletic education of juniors.